

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt trejetji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2021 m. vasario 19 d.

Nr. 7 (1413)

Kilnus karys, kuris meldėsi

Gintaras VITKUS SJ

„Ką aš čia veikiu šiuose Dzūkijos miškuose, priplėkusiųose, tamsiuose, tvankiuose bunkeriuose, toli nuo savo šeimos, kur žmona su šešiais vaikais, jauniausiam dar nėra nė metų, grumiasi už išgyvenimą. Ką aš, žemaitis, čia veikiu tarp įvairiausių dzūkelių, kamuojamas uodų, utėlių ir blakių, nuolat persekiojamų išdavysčių, matydamas žūstančius bendražygius, jausdamas jų abejones dėl kovos su priešu perspektyvos, verčiamas daryti skausmingus pasirinkimus. Kokia šio mano gyvenimo etapo prasmė?“

Ar aš negaliu patirti kitokio, šviesesnio, ramesnio, patogesnio gyvenimo ir jo džiaugsmų, būti kaip visi normalūs žmonės, kurie šioje pokario mėsmaže kovodami už išlikimą stengiasi kaip nors išgyventi, išsaugoti bent minimalų savo orumą. Negi tik tiek vertas mano gyvenimas, negi nesu užsitarnavęs daugiau?“

Su tokiais egzistenciniais klausimais, pasiekęs savo vidurinio amžiaus tarpsnį, manau, susidurdavo mano senelis pulkininkas leitenantas Juozas Vitkus, savo karininko uniformą ir antpečius iškeitęs į senio valstiečio drapanas, tapęs partizanu, kuris taip ir nė karto nenusifotografavo su kitais savo kovos draugais, nes siekė kaip galima ilgiau išlikti niekuo neišsiskiriančiu, vienu iš daugelio, kad tik galėtų atlikti svarbųjį uždavinį – pakloti pamatus partizaniniam pasipriešinimui.

Profesionalus karo inžinierius, pasirinkęs Kazimieraičio slapyvardį, ėmėsi misijos: tapti partizaninio karo organizatoriumi, telkti partizanų kovotojus į drausmingą kariuomenę, kovo-

Vitkų šeima, 1942 metai

jančią už Lietuvos valstybės atkūrimą. Rašyti apie karį, partizanų vadą Juozą Vitkų-Kazimieraitį ir jo maldingumą bei vadovavimo stilių man, kaip kunigui, yra nelengva užduotis. Suprantu, kad ta karta, kuri patyrė du

pasaulinius karus, okupacijas, trėmimų baimę gyveno visiškai skirtingose nei aš aplinkybėse. Apie žmogaus santykį su Dievu karo lauko sąlygomis parašyta nemažai knygų.

(keliamo į 5 psl.)

Tegul praeitų dienų atmintis išlieka amžiams gyva

Praėjo jau nemažai laiko nuo tada, kai Lietuvos sūnūs ir dukros kovojo ir žuvo už Lietuvos laisvę, kad ateities kartoms netektų patirti tų baisumų, kuriuos teko jiems išgyventi. Tai primena paminklai, atminimo lentos, kovų įamžinimo vietos, kovotojų kapai.

LPKTS Pakruojo filialo nariai nusprendė, kad tikslinga visas laisvės kovų įamžinimo vietas sukelti į programėlę, nurodant kiekvieno objekto koordinatas žemėlapyje. Tokiu būdu visi norintieji virtualioje erdvėje galės susirasti jiems reikalingą paminklą, atminimo lentą, partizanų, laisvės kovų dalyvių kovos ir žūties vietą. Ši programėlė veiktų kompiuteriuose ir išmaniosiose telefonuose.

Visą vasarą su savanorių komanda lankė Lietuvos laisvės kovų įamžinimo vietas: mūšių, žudynių, laidojimo ir atminties, iš viso nuotraukose užfiksuota 60 objektų būklė. Objektų vaizdas, aprašas ir koordinatės žymimos žemėlapiu elektroninėje programėlėje – navigacijoje.

Tai yra tikrai nemažas ir nelengvas darbas, todėl į pagalbą buvo pasitelkti savanoriai, kurie visada yra pasiruošę mums padėti: Pakruojo

J. Pakalnio muzikos mokyklos Atviro jaunimo centro savanoriai, Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos bendruomenės nariai, Pakruojo rajono gidė G. Masienė (nuoširdžiai tikim, kad baigiamasis renginys įvyks ir Gitana jį praves, kaip numatyta projekte) ir UAB „Pakruojo komunalininkas“.

Lietuvos laisvės kovų įamžinimo objektų nustatytos tikslios koordinatės yra sukeltos į programėlę. QR skaitytuvu nuskaičius nuo paruoštos skrajutės-skirtuko ar surinkus nuorodą bus galima pamatyti nuotraukas, sužinoti apie objektą, įkeltus duomenis.

(keliamo į 4 psl.)

Koplytstulpis „Atžalyno“ gimnazijos kieme

Lukiškių kalėjime numarintas generolas

Stasys IGNATAVIČIUS

Sausio 29 d. buvo minimos Nepriklausomybės kovų dalyvio, buvusio 2-o ir 3-io pėstininkų pulkų vado, pėstininkų brigados vado, kariuomenės vado, krašto apsaugos ministerijos valdytojo, Vyčio Kryžiaus ordino kavaleriaus generolo leitenanto Prano Liatuko 145-osios gimimo metinės.

Būsimasis Lietuvos kariuomenės vadas gimė 1876 m. sausio 29 d. Tauragės apskrities Kvėdarnos valsčiaus Padievaičio kaime pasiturinčių (tėvai turėjo 45 ha žemės) ūkininkų šeimoje. Pranas buvo vyriausiasis sūnus, todėl tėvai nusprendė jį leisti į mokslius. Tėvų išlaikomas, Pranas Palangoje baigė 4 progimnazijos (mokėsi kartu su būsimuoju prezidentu Antanu Smetona) klases ir toliau mokslius tęsė Rygoje, Nikolajaus gimnazijoje. Be tėvų paramos, jis ir pats užsidirbdavo lėšų rengdamas egzaminams jaunesniųjų klasių gimnazistus.

Lietuvybės apraiškos Rygoje

Besimokant Rygoje, išryškėjo Prano patriotiniai lietuviškosios brovūzai. Jis įstojo į slaptą lietuvių moksleivių kuopelę, kurioje aktyviai veikė K. Bielinis, V. Demskis, J. Einoris, Kasputis, Gubavičius ir kiek vėliau į kuopelės veiklą įsijungė A. Merkys, būsimasis generolas V. Nagevičius-Nagius, S. Kymantaitė-Čiurlionienė ir kiti tautiškai nusiteikę ir Rygoje besimokantys lietuviai moksleiviai. Tai buvo tautinio pobūdžio slapta kuopelė, kurios nariai studijavo įvairias teorines problemas ir lietuvių socialdemokratinės krypties partijų programas, platinė uždraustą lietuvišką spaudą. Gimnazistas P. Liatukas kartu su kitais kuopelės nariais reikalavo, kad lietuviams moksleiviams pamokslai bažnyčioje būtų sakomi lietuvių kalba.

Baigęs gimnaziją, P. Liatukas norėjo studijuoti istoriją, tačiau gyvenimo aplinkybės pakeitė jo siekius, ir jis 1902 m. savanoriu įstojo į carinę kariuomenę. Tarnybą pradėjo eiliniu kareiviu Vitebske, iš kur 1903 m. buvo pasiųstas mokytis į Vilniaus pėstininkų karo mokyklą. 1905 m. ją baigė ir jam buvo suteiktas papurūčio laipsnis bei paskirtas tarnauti į pėstininkų pulką Naugardo gubernijoje, Medvedžio kaime. 1908 m. buvo perkeltas tarnauti į Liepoją Vendo pėstininkų pulke.

(keliamo į 6 psl.)

Rusijos NKVD (KGB) Lietuvoje

Prof. Ona VOVERIENĖ

„Jau trisdešimt metų, net trisdešimt metų. Esi, Lietuva, vėl laisva. Bet mes šia laime seniai apsipratom, Lyg buvo čia taip visada.“ (Leonas Milčius)

Apsipratom. Ir net paburnojam, kad prie ruso buvo geriau. Stabilu, tvarkinga, nors ir be galo... skurdu. Ir tai dar ne svarbiausia.

O svarbiausia tai, kad nežinojai, ar nepasibels NKVD ar KGB naktį į duris. Ir iš tikrųjų, į kas trečias lietuvių duris NKVD ir KGB pasibeldė. Ypač pokario metais... ir dar dešimt metų po karo. Kaltas ar nekaltas – nesvarbu, svarbu tai, kad tu esi šeiminkės Rusijos vergas, ir ji su tavimi gali elgtis, kaip ji nori. Ir iš lietuvių atsirasdavo tokių, kurie norėjo būti visagaliais, laukiančiais, kad baltos duonos trupinys nubyrėtų nuo šeiminkės stalo, arba tariamos galybės, kad jo bijotų.

Valstybės kūrimą pradėjome ant šiukšlyno

Dar ir tada, kai jau buvome 1990 m. atkūrę nepriklausomybę, antrą kartą 20 amžiuje nuo priklausomybės tam pačiam okupantui, tik jau su kitais antpečiais, dar nebuvome „apsipratę“ ir norėjome Lietuvos ne tik laisvos, bet ir teisingos – naujos Lietuvos, sovietmety gimusiam ir augusiam, visai nepažįstamos. O naujo, deja, nepastatysi net namo, mažiausio namelio, neišvalęs, statybinės aikštelės nuo visokių šiukšlių, nereikalingo šlamšto. O ką jau ir bekalbėti apie naujos valstybės statybą.

Buvome optimistai, tikėjomės, kad galima savo tautos ir valstybės atkūrimo darbus pradėti ant šiukšlyno... ir šiukšlynas pasitrauks... Deja, visuomenės ir žmogaus apšvalymo procesas žymiai sudėtingesnis negu pačios žemės. Yra tik trys būdai tai padaryti: išpažinti pas kunigą klausykoje savo nuodėmes, teismas ir viešoji spauda, jeigu pirmieji du neįvyksta.

Komunistams bažnyčios nereikia, reiškia, kad pirmasis būdas jiems apšvalyti nereikalingas, teismuose, kuriuose dar dažname iki šiol tebešeiminkauja komunistai teisėjai, taip pat nedažnai pavyksta įrodyti, kad to ar kito žmogaus marškiniai nešvarūs, gi – viešoji spauda, ko gero ir belieka, kaip vienintelis ir objektyviausias būdas apšvalyti. Atkūrus nepriklausomybę, vienas iš pirmųjų to ėmėsi žurnalistas J. Laucius straipsnyje „A. Sniečkus, K. Preikšas, M. Gedvilas ir kiti...“

Savo straipsnyje jis aprašo vieno drausaus Lietuvos piliečio pareiškimą, kuris dėl Lietuvos gyventojų genocido sovietinės okupacijos metais 1992 m. spalio 29 d. iškėlė bylą ilgamečiams LTSR vyriausybės, Vidaus reikalų ir saugumo komiteto (KGB) vadovams, „aktyviai vykdžiusiems okupacinę TSRS politiką bei organizavusiems Lietuvos žmonių trėmimus“ (J. Laucius. A. Sniečkus, K. Preikšas, M. Gedvilas ir kiti... //Lietuvos aidas – 1994, geg.17).

Tarp kaltinamųjų LTSR LKP (b) pirmasis sekretorius Antanas Sniečkus, LTSR liaudies komisarų, vėliau LTSR ministrų tarybos, pirmininkas

Mečislovas Gedvilas, 1948–1960 m. LTSR ministrų tarybos pirmininko pavaduotojas Kazys Preikšas, 1944–1951 m. vidaus reikalų ministro pareigas ėjęs Juozas Bartašiūnas, 1940–1941 m. buvęs LTSR Vidaus reikalų liaudies komisaras Piotr Gladkov, 1944–1945 m. valstybės saugumo komisaras Aleksandras Guzevičius, LTSR vidaus reikalų liaudies komisariato 2-ojo skyriaus viršininkas Danielius Todesas bei 1940 m. valstybės saugumo departamento, o vėliau ir LTSR LKP (b) ilgametis pirmasis sekretorius Antanas Sniečkus.

„Buvome optimistai, tikėjomės, kad galima savo tautos ir valstybės atkūrimo darbus pradėti ant šiukšlyno... ir šiukšlynas pasitrauks...“

Didieji genocido vykdytojai

Visi jie kaltinami, kad kūrė, pasirašinėjo ir nukreipė savo pavaldiniams dokumentus, pagal kurių reikalavimus buvo vykdomi Lietuvos žmonių trėmimai, kalinimai ir žudymai. Baisiausias iš visos tos kruvinos šūtvės buvo Antanas Sniečkus. Vos tik priėjęs prie valdžios lovio, pirmuoju savo nutarimu 1940 m. liepos 7 d. paskelbė „Priešvalstybinių partijų: tautininkų, voldemarininkų, krikščionių demokratų, jaunaliuvių, šaulių ir kitų vadovaujančio sąstato likvidacijos paruošiamųjų darbų ir likvidacijos planą“. Suėmimai prasidėjo jau liepos 10–14 d. Buvo suimta 373 Lietuvos gyventojų. Iki liepos pabaigos buvo suimta daugiau negu 2000 Lietuvos žmonių. Tarp suimtųjų ministras pirmininkas A. Voldemaras, A. Merkys, E. Bistras, gen pulk. K. Dulksnys, Tautininkų partijos pirmininkas D. Cesevičius, žemės ūkio ministras J. Aleksa ir kiti. Pirmąją auką tapo 1940 m. liepos 11 d. suimtas ir po dviejų dienų kalėjime nužudytas Valstybės Tarybos referentas majoras J. Tomkus (Arvydas Anušauskas. Teroras. 1940–1958. – V. 2012. – p. 48).

1941 m. P. Gladkov pasirašė nutarimus 1941 m. gegužės 19 d. ir birželio 13 d. „Dėl antisovietinio elemento iš LTSR teritorijos iškeldinimo tvarkos“ ir „Dėl trėmimo operacijų užbaigimo“, pagal kuriuos buvo tremiami Lietuvos gyventojai su šeimomis ir nacionalizuojamas jų turtas. Iki 1941 m. buvo suimta ir įkalinta 5900 žmonių. Iš jų daugiau negu 3000 buvo išžudyti kalėjimuose. 1941 m. birželio 14 d. buvo išstremta iš Lietuvos 17 495 žmonės. Trėmimą vykdė D. Todesas ir jo vadovaujama NKVD. Tarp sovietinio teroro aukų 1940–1941 m. buvo 1474 mokytojai, 887 policininkai, 525 karininkai, 909 kiti kariškiai, 277 inžinieriai, 219

gydytojų ir kitų medicinos darbuotojų, 146 kunigai ir vienuoliai, kiti, įvairių sričių specialistai. Taigi svarbiausia enkavedistams buvo sunaikinti Lietuvos tautinę kultūrą ir jos kūrėjus.

Pokaryje, vėl Lietuvą valdant komunistams su A. Sniečkumi priedaulyje, ir jo pavedimu, Lietuvą terorizavo VRM ministras Juozas Bartašiūnas kartu su valstybės saugumo ministru Aleksandru Guzevičiumi, pagal SSRS 1944 m. spalio 12 d. įsakymą „Dėl antisovietinio pagrindžio ir jo ginkluotų būrių likvidavimo Lietuvos TSR teritorijoje“ iki 1944 m. gruodžio mėn. buvo suimta 22 660 Lietuvos žmonių. Į kalėjimus uždaryta 6690. Nužudyta 2489 žmonės. Tarp jų 165 vokiečiai karininkai ir kareiviai, pabėgę iš belaisvių stovyklų arba slapstęsi Lietuvoje. Sulaukta 53 000 Lietuvos civilių gyventojų, iš jų buvo suimta 13 169, 1250 sušaudyta ir 1338 išsiųsta į lagerius, kiti prievarta, pažeidžiant visas tarptautines sutartis, buvo išsiųsti į sovietinės okupacinės kariuomenės baudžiamuosius būrius pirmosiose fronto linijose, 24 100 Lietuvos vyrų svertimame rusų ir vokiečių kare žuvo.

Iš viso 1944–1945 m. Lietuvoje į kariuomenę buvo mobilizuota 63 061 žmogus. Taigi A. Sniečkus yra kaltinamas dėl 24 100 žuvusių mūsų vyrų, lietuviams svertimame kare, dėl 6 tūkstančių Lietuvos kalinų, išžudytų Lietuvos ir Rusijos kalėjimuose, ir dėl 6 tūkstančių Lietuvos tremtinių, mirusių badu ir nuo baisių ligų Sibiro ir Kazachstano tremtyse ir mažiausiai dėl dviejų kartų Lietuvos jaunimo dvasinio genocido.

A. Guzevičius sudarinėjo sąrašus

Kaltinamas lietuvių tautos genocidu Aleksandras Guzevičius sudarinėjo sąrašus Lietuvos gyventojų, kuriuos buvo numatyta išstremti iš Lietuvos teritorijos, ir kartu su LTSR LKP (b) pirmuoju sekretoriumi A. Sniečkumi pasirašė 1948 m. gegužės 18 d. nutarimą nuo jų vadovaujamų organizacijų „Dėl priemonių ryšium su banditų ir banditų pagalbininkų buožių iškeldinimo iš LTSR“. 1940–1953 m. į tolimus TSRS kraštus buvo išstremta 592 660 Lietuvos gyventojų (J. Laucius. Ten pat).

Lietuvių tautos genocidu kaltinamas ir LTSR Ministrų tarybos pirmininkas Mečislovas Gedvilas, kuris 1941 m. balandžio 19 d. pasirašė nutarimą: „Dėl 6 tūkstančių buožių išvežimo į tolimus TSRS rajonus specialiam apgyvendinimui“. Vadovaujantis šiuo dokumentu, 1941 m. birželio 21 d. iš Lietuvos Naujosios Vilnios stoties pajudėjo tremtinių ešelonai su tremiamomis lietuvių šeimomis, 17 495 žmonėmis, kurie buvo skirti bado ir šalčio mirčiai tolimiausiuose Sibiro regionuose, už

Šiaurės ašigalio negyvenamuose Trofimovsko, Tit Arų, Ust Vymo, Ust Kulomo, Železnodorožno, Kortkeroso, Sysolos ir Syktykdvinsko (dabartinio Syktyvkar) Archangelsko srities salose.

Į čia atvežtų beveik 1549 lietuvių tremtinių beliko tik 670, kurie po Stalino mirties ir grįžo į Lietuvą. Visi kiti žuvo arba mirė iš bado ir šalčio. Iš 7,5 tūkstančio tremtinių, paliktų Altajaus krašte, Bijske ir Barnaule liko tik 1323 žmonės, iš išstremtų į Novosibirsko sritį 3500 lietuvių liko gyvi 726 žmonės. Iš kitų likusiųjų – pusė dingo be žinios arba mirė. 1941 m. į Rešotų mirties lagerį pateko 400 lietuvių, po karo – dar 7349 lietuviai. Lageriuose išliko tik kas septintas. Monsinjas Alfonsas Svarinskas, irgi 22 metus praleidęs sovietiniuose griežtojo režimo lageriuose, sakė, kad išliko tik tie, kurie buvo labai, beveik fanatiškai, religingi, pasitikėjo Dievo globojančia galia. Iš visų politinių kalinų į Lietuvą grįžo tik 109 vyrai. (Anušauskas A. Ten pat, p. 89)

Kaltinamasis Kazys Preikšas, būdamas LTSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotoju, 1951 m. rugsėjo 5 d. sankcionavo LTSR MT nutarimą „Dėl buožių su šeimomis iškėlimo iš LTSR teritorijos“. Remiantis šiuo dokumentu iš Lietuvos buvo išstremta 1951 m. spalio 2–3 d. 20 tūkstančių Lietuvos gyventojų. Kazys Preikšas dalyvavo ir kituose sovietų daromuose nusikaltimuose Lietuvoje.

Jaunoji karta turi žinoti

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, visi šitie kruvini nusikaltėliai jau buvo mirę ir palaidoti su raudonomis vėliavomis ir fanfaronis. Tačiau tauta jų nusikaltimų neužmiršo, o jaunosios kartos turi žinoti. Nepaviešintos, su žmogžudystėmis susijusios istorijos, turi tendenciją pasikartoti, ištikus tragiškai sekundei X. Ypač, jeigu nusikaltimus prieš žmogų ir žmoniškumą daro pati valstybė.

Nepriklausomoje Lietuvoje buvo iškelta tik viena baudžiamoji byla Antazavės strībams, kuri buvo svarsstyta LR Aukščiausiam teisme 1992 m. balandžio 9 d. Buvo teisiami Zarasų rajono Antazavės valsčiaus strībais Kirilas Kurakinas, Petras Bartaševičius ir broliai Juozas ir Jonas Šakaliai, kurie 1945 m. gruodžio 17 d. Antazavės valsčiaus Salinių kaime iššaudė beginklę Gaidžių šeimą – 56 metų Kamiliną Gaidienę, devintame mėnesyje buvusią nėščią Veroniką Gaidienę, jos šešerių mėnesių dukrelę Albinutę Gaidytę, devyniasdešimtmetę Veroniką Gaidienę. Namo rūsyje buvęs Leopoldas Gaidys užtroško, kai strībais padegė namą. Tačiau Nepriklausomos Lietuvos, jau gyvavusios beveik dvejus metus, dar tarybiniai teisėjai žudikus tik paglostė (J. Laucius. Ten pat), tuo parodydami, kad kagėbizmas Lietuvoje vis dar gyvuoja pačiomis šlykščiausiomis formomis.

Įvykiai, komentarai

Kas kaltas?

Gintaras MARKEVIČIUS

Anądien paskambino pažįstamas kaimo gyventojas ir piktu balsu ėmė klausinėti, kam jam reikalingas seniūnas? (Aš nesu seniūnas, – aut. past.) Klausimas pasirodė keistas, net pamaniau – ar neįkaušęs žmogelis? Tačiau pamažu apramintas paaiškino, kad jis nesupranta, kam reikalingas seniūnas, jei nenukasa sniego nuo jo kelio, o jam malkų turi atvežti... Bet kad kelias nuvalytas, paprieštaravau, tikrai žinodamas esamą situaciją. Štai čia ir paaiškėjo, kad kelias pro jo sodybą tikrai nuvalytas, o štai... kiemas – ne! Kaip per kiemą pravažiuos sunkvežimis su malkomis?

Būtų juokinga, jei nebūtų graudu. Šiaip ne taip pavyko žmogeliui išaiškinti, kad seniūnas neprivalo nukasti privataus kiemo, o jei jau to reikia, tai gal galima paprašyti seniūno pagalbos – bent pasakys, kur pasisamdyti traktorių. Bet ir to žmogelis nepadarė – net nesivargino paskambinti seniūnui ir paprašyti pagalbos! Užtat valdžią pakeikti rado progą...

Tik nemanysite, kad tas žmogus beraštis, mėlynanosis ar asocialus. Nieko panašaus – atvirksčiai: skaito žurnalus, jei ir pakelia taurelę, tai labai retomis progomis, turi darbą kultūros ministerijai, pavaldžioje įstaigoje, o artimas giminaitis netgi yra buvęs seimūnu! Pastarasis prisiminimas apie giminaitį užvedė, kaip sakoma, „ant vagos“. Giminaitis priklausė vienai iš tų partijų, kurias vadiname „privaćiomis“ partijomis, nes jų esmę sudaro ne kokie nors ideologiniai pamatai, bet įkūrėjo asonija. Kuo žmogus primityvesnis, tuo labiau jam imponuoja personalijos, o ne ideologiniai partiniai principai (žmogeliui tiesiog neužtenka intelekto suprasti tų principų vertės kuriant teisingesnę visuomenę).

Štai čia ir glūdi atsakymas į mūsų demokratijos grimasas – kodėl į valdžią išrenkami jos neverti žmonės, tai yra menko išsilavinimo ir apskritai žemo intelekto ar moralinių savybių. O juk tokiems paskui patikimas valstybės valdymas net ketveriems metams! Nenuostabu, kad šios „personos“ irgi nesivargina įveikti politinių oponentų (nors sunku dėti lygybės ženklą ir vadinti oponentais kokį nors P. Gražulį ir M. Adomėną) ideologinius principus, bet puola patį politinį priešininką kaip žmogų – juk ir „liaudies masėms“ labiau patinka žiūrėti, kaip „daužomas snukis“, o ne kaip nepaneigiamais argumentais nukertami oponento argumentai. Trumpai tariant, apeliuojama į instinktus ir emocijas, o ne į logiką ir sąmoningumą.

Tenka pripažinti, kad ir labiau apsišvietę piliečiai užkimba ant tokio jauko. Prisiminkime nesena pavyzdį, kaip į valdžią atėjo Ramūno Karbauskio vadovaujama „valstiečių-žaliųjų“ „partija“ – pats R. Karbauskis yra politikos senbuvis, valdžios krėslus besimatuojantis nuo 1996 m., kuomet tapo Seimo nariu. Tai štai jo kuriamas serialas „Naisų vasara“ buvo tikra muilo opera su idealizuoto kaimo vaizdais, kuriuos tokių filmų mėgėjai priėmė už gryną pinigą, o pagrindinį herojų, keistu sutapimu labai panašų į R. Karbauskį, ėmė laikyti idealiu „kolūkie pūrininku“, kokio labai

reikėtų realiame gyvenime, nes, girdite, „Lietuvoje betvarkė, o su prastu žmogum nesiskaitoma“.

Taip buvo įteigta mintis, kad galima gyventi taip, kaip seriale, bet reikia, kad būtų Pijus už valdžios vairo... Aišku, beliko įvardyti, kas yra kaltas, kad tikrovė skiriasi nuo filmo – kitaip tariant, sukelti neapykantos ir pavydo jausmą. O tada beliko pirštu badyti į tariamus kaltuosius. „Kalti konservatoriai!“ – va ir visa muzika, kurią griežė Pijaus-Ramūno personažas, dirgindamas žemiausius minios instinktus. (Ta pati muzika trykšte tryško ir iš R. Karbauskio „šedevro“, skirto 2020 m. Seimo rinkimams – apgailėtinos brošiūros „Neliečiamieji“, bet tai jau kita istorija.) Trumpai tariant, užteko laiko įsitikinti, kad R. Karbauskio politikos pagrindas yra aklos neapykantos prieš konservatorius kurstymas tarp menkesnio išsilavinimo ar siauresnės pasaulėžiūros piliečių.

Šiai visuomenės daliai skirta ir praeitą savaitę sudaryta „šešėlinė opozicijos vyriausybė“, tiesa, netrukus įvardyta kaip R. Karbauskio „valstiečių-žaliųjų“, nes kitų opozicijoje esančių partijų atstovų šioje „vyriausybėje“ nėra nė kvapo. Daug nekalbant apie tą prastą simbolinį veiksma, užtenka priminti jau išsakytą mintį, kad negalima dėti lygybės ženklų tarp skirtingo intelekto žmonių. Ta „šešėlinė“ vyriausybė net blankesnė už savo pačios šešėlį – buvusią S. Skvernelio vyriausybę. Beje, nežinia kodėl, bet S. Skvernelio šioje „šešėlinėje“ kompanijoje neliko – gal baigėsi lizingas, anot interneto pokštautojų? Na, o jau tikėtis kokių nors vertų dėmesio pasiūlytų sprendimų net neverta jokiose valstybės gyvenimo srityse.

R. Karbauskis nėra vienintelis, keletą į valdžią grindžiantis neapykantos kurstymu konservatoriams. Pandemijos metu išryškėjo ir kiti seni veikėjai. Štai Viktoras Uspaskichas ėmėsi protų kvaišinimo akcijos, pavadinimu „vandenėlis“: jei tai būtų tik konkurencinės kovos dėl mineralinio vandens vartotojo išraiška, dar būtų galima suprasti, bet kai „vandenėlis“ pateikiamas kaip alternatyva Ingridos Šimonytės vyriausybės veiksams suvaldant R. Karbauskio valdžios užveistą nevaldomą „koroną“ – akivaizdu, kad tuo siekiama neleisti stabilizuoti pandemijos mastus. *Cui prodest* – kam naudinga? – klausdavo romėnai. Ogi Kremliai! Kuo labiau dėl pandemijos nusmuks ES šalių ekonomika, tuo lengviau bus pasėti eilinių rinkėjų neapykantą esamai santvar-

kai ir valdžiai. Juk Kremliaus strateginis tikslas toks ir yra – sužlugdyti Vakarų. Kam tarnauja V. Uspaskichas, pamatėme ir Europos Parlamente, kai buvo balsuojama dėl Baltarusijai nepalankios rezoliucijos, skirtos Astravo AE – vienas iš Lietuvos europarlamentarų V. Uspaskichas už rezoliuciją nebalsavo...

Kadangi prakalbome apie „koroną“, verta priminti ir Živilės Pinskuvienės „benefisą“ – praeitą savaitę ji ėmė skleisti žinią, kad aptiko baisius neatitikimus skelbiamuose pandemijos skaičiuose: kad susirgusių yra priškaičiuojama kur kas daugiau nei yra iš tikrųjų. Nepaisant to, kad sveikatos apsaugos ministras Arūnas Dulkys argumentuotai paaiškino, jog statistikoje tikrai yra netikslumų ir vienas iš jo ministerijos pagrindinių darbų

yra statistikos reikalų sutvarkymas, Širvintų merė ir toliau skleidė blėnius apie „išpūstą pandemiją“ (atidesni pastebėjo, kad merė pačioje pradžioje nesugebėjo atskirti kiekvieną dieną užfiksuotų susirgusių skaičiaus nuo apskritai sergančiųjų), o atsakymas, kodėl ji taip daro, būtų tas pats – kam naudinga? Žinoma, kažkuo juk reikėjo ir meri prisidengti – atseit, dėl nepagrįstų suvaržymų, paremtų išpūstais skaičiais, kenčia ekonomika... Bet prisiminus, kokios partijos atstovauja Širvintų merė, pasiteisinimų galima neskaityti.

Spėkite, kuo baigėsi mano pokalbis su tuo pažįstamu žmogumi, kuris skundėsi seniūnu? Ogi padejavimu, kad iš konservatorių nieko gero ir nesitikėjo! Ar kam nors kyla klausimų, kieno rinkėjas bus šis pilietis?

Lietuva toliau skatins glaudų Baltijos šalių bendradarbiavimą gynybos politikos srityje

Krašto apsaugos ministras Arvydas Anušauskas nuotolinio susitikimo metu su Latvijos gynybos ministru Arčiu Pabriksu ir Estijos kolega Kale Lanetu rotacijos būdu iš Latvijos perėmė pirmininkavimą Baltijos šalių saugumo ir gynybos bendradarbiavimui 2021 m. ir pristatė Lietuvos prioritetus saugumo ir gynybos bendradarbiavimo srityje.

Baltijos šalių gynybos ministerijos tęs ir skatins glaudų Baltijos šalių koordinavimą ir bendradarbiavimą gynybos politikos srityje. „Trijų Baltijos šalių bendradarbiavimas yra matomas didesniuose formatuose, tokiuose kaip NATO, ES, bendradarbiavimas su JAV. Kalbėdami vienu balsu, galime pasiekti geresnių ir mums palankesnių rezultatų, užtikrinti atgrasymo efektyvumą, tiek tarpusavyje, tiek sąjungininkų paramą“, – sakė ministras A. Anušauskas.

Ministras pabrėžė, kad Lietuva didelį dėmesį skirs pajėgumų, ypač regioninės oro gynybos, Jūrinės situacijos suvokimo pajėgumo, Specialiųjų operacijų pajėgų stiprinimui, siekiant tvirtą atgrasymo tęstinumo

bei gynybos stiprinimo.

Baltijos šalių ministrai pabrėžė bendradarbiavimo su nauja Jungtinių Amerikos Valstijų administracija svarbą bei koordinavo pozicijas artėjančiame NATO gynybos ministrų susitikime šį mėnesį.

Aktyviausiai Baltijos valstybės bendradarbiauja bendro karininkų rengimo Baltijos gynybos koledže, NATO oro policijos, karinių jūrų pajėgų, bendrų pratybų srityse. Taip pat vykdomas pajėgumų planavimo sinchronizavimas, koordinuojami bendri įsigijimai, rengiamos bendros pratybos, mokymai, seminarai, bendradarbiauja atskiros karinės pajėgos.

Du kartus per metus vyksta Baltijos šalių gynybos ministrų bei Karuomenių vadų ir jungtinių štabų viršininkų susitikimai. Taip pat reguliariai susitinka politikos direktoriai, oro, sausumos, jūrų, specialiųjų pajėgų vadai bei įvairaus lygio ekspertai.

2021 m. Baltijos šalių bendradarbiavimui pirmininkauja Lietuva, 2022 m. pirmininkaus Estija, 2023 m. – Latvija.

KAM informacija

Aptartas Lietuvos ir Latvijos bendradarbiavimo stiprinimas

Užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis su darbo vizitu lankėsi kaimyninėje Latvijoje, kur susitiko su Latvijos prezidentu Egiliu Levitu, Saeimos pirmininke Inara Murniece ir užsienio reikalų ministru Edgaru Rinkevičiumi.

Susitikimų su Latvijos vadovais metu buvo kalbama apie COVID-19 pandemijos keliamus iššūkius, regioninį saugumą ir gynybą, energetikos, branduolinės saugos, transporto infrastruktūros klausimus bei kitus regioninės ir tarptautinės dienotvarkės aspektus. Susitikimų metu ministras taip pat kėlė Astravo atominės elektrinės elektros energijos nepirkimo užtikrinimo klausimą.

Vasario 12 d. taip pat minima 100 metų sukaktis, kuomet Latvija de

jure pripažino Lietuvos nepriklausomybę. „Tai – puiki proga įvertinti ne tik tai, kas pasiekta, bet taip pat ir apgalvoti, kaip Lietuva ir Latvija galėtų sustiprinti savo bendradarbiavimą“, – teigė ministras G. Landsbergis.

Rygoje ministras taip pat apsilankė Latvijos užsienio reikalų ministerijos surengtoje parodoje, skirtoje paminėti Latvijos vyriausybės 1921 m. paskelbtą Lietuvos nepriklausomybės pripažinimo *de jure* 100 metų sukaktį.

Tai buvo pirmasis ministro G. Landsbergio vizitas į kaimyninę Latviją pradėjus eiti Lietuvos užsienio reikalų ministro pareigas.

URM informacija

Partizano Zigmo Žičiaus-Perkūno šimtmečiui

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Kalniškių kaimas, kažkada dar vadintas Antakalniu, yra už penkių kilometrų į šiaurės rytus nuo rajono centro Kaišiadorių, kairėje kelio Kaišiadorys–Čiobiškis pusėje. Ties kaimu užtventkas Žaslos upelis, Lomenos dešinysis intakas, todėl apylinkes puošia gražus tvenkinys.

Kalniškės žinomos nuo 1590 m., kai dar ir Kaišiadorių nebuvo, kelios jo sodybos priklausė Gudienos polivarkui. 1863 m. sukilime dalyvavo vėliau nuteisti valstiečiai M. Kasparas, V. Valeiša ir P. Šimanskis. 1923 m. kaime buvo 16 sodybų, 90 gyventojų. Didžiausio sklypo (24 ha) savininkas buvo J. Žičius. Pokaryje Kalniškėse gyveno 121 gyventojas.

1945 m. namuose kareivių nušautas S. Kasparavičius. Ištremtos Butkevičių ir Žičių šeimos – iš viso penki asmenys. 1945–1947 m. žuvo keturi, įkalinti trys kaimo jaunuoliai partizanai. Vienas iš žuvusiųjų partizanų buvo Zigmąs Žičius, kurio šimtmetį šiais metais minime.

Kai 1944 m. vasaros pabaigoje Kalniškių ir aplinkinių kaimų jaunuoliai gavo šaukimus, reikėjo pasirinkti savo gyvenimo kelią. Pagal KGB ataskaitas, 1944 m. pabaigoje Kaišiadorių valsčiuje šaukimai į sovietinę armiją įteikti 1936 vyrams, iš kurių atvyko į priėmimo punktus 1349. Šiame valsčiuje buvo daug žmonių, kurie nuo tarnybos buvo atleisti: vieni dirbo prie geležinkelio, kiti ieškojo galimybių pasijauninti, kad būtų atleisti nuo dalyvavimo kare. Vis tik pirmajame šaukime 376 jaunuoliai buvo aprenkti sovietinėmis uniformomis, šiek tiek apmokyti,

o jau kitų metų sausio mėn. atsidūrė ešelonuose, kurie vežė į frontą. Tarp jų viename vagone buvo trys jauni vyrai iš Kalniškių kaimo: Zigmąs Žičius (g. 1921 m.), Motiejus Butkevičius (g. 1922 m.) ir Jeronimas Kasparavičius (g. 1924 m.).

Traukinys rekrūtus vežė į Vakarus, kur vyko žiaurūs Antrojo pasaulinio karo mūšiai. Motiejus Butkevičius kartu su J. Kasparavičiumi ir Z. Žičiumi, tapusiu partizanu Perkūnu, iš ešelonų pabėgo. Kurį laiką jaunuoliai slapstėsi namuose, tačiau tai buvo labai pavojinga jiems patiemis ir jų šeimoms. Todėl iš pradžių nuėjo į Jono Neicelio-Šarūno būrį, paskui perėjo Bernardo Steponavičiaus-Milžino globon, veikusio Kaišiadorių valsčiuje.

Iš Kaišiadorių valsčiaus žinomi dar keturi partizanai Žičiai. Iš Kalniškių kaimo kilęs Žičius Antanas-Ažuolas, Beržas, žuvęs 1946 m. Rečionių kaime ar prie Kalniškių miško, iš Aitekonių kaimo – broliai Žičiai: Jonas-Pabaisa ir Bronius-Zuikis. Visi jie nuo 1945 m. vasaros – A

rinktinės Uosio būrio partizanai. Ir to paties Aitekonių kaimo jaunuolis Žičius Vladas-Balandis, Uosio būrio ryšininkas.

Butkevičių šeimoje augo keturi vaikai: Motiejus, Ona, Leonas ir Kazė. Motiejus buvo geros širdies žmogus. Iki to jis dirbo lentpjūvėje, gaisrinėje, arė tėvo žemę, tačiau 1944 m. pabaigoje dvidešimtmetį vaikina pagavo ir vežė į sovietinę kariuomenę. Tada Kalniškėse suėmė ir daugiau jaunuolių, tarp kurių buvo ūkininkų Kasparavičių, Žičių, Jacinavičių vaikai.

Trys Kalniškių kaimo partizanai: Jeronimas Kasparavičius-Pavasaris, Zigmąs Žičius-Perkūnas, Motiejus Butkevičius-Kirstukas, 1946 metai

1945 m. vasarą Bernardo Steponavičiaus-Milžino būryje buvo 15 partizanų. Tik jam ir Vaclovui Krilavičiui-Vyteniui pasisekė likti gyviems. Įvairiu metu žuvo Vincas Steponavičius-Bebras, Jeronimas Kasparavičius-Pavasaris, Motiejus Butkevičius-Narsutis, Zigmąs Žičius-Galiūnas, Antanas Žičius-Beržas, Antanas Petkevičius-Morka, Zigmąs Naudžiūnas-Jovaras, Jonas Vainalipa, Jurgis Grigaliūnas-Naras, Marijonas Baginskas-Ažuolas, Bronius Krilavičius-Obuolys...

Žinomi keli šio būrio partizanų susirėmimai su kareiviais ir sribais. Štai dar 1945 m. birželio 6 d. partizanai prie Rečionių kaimo sunaikino geležinkelio Kaunas–Vilnius patrulį, nukaudami keturis ir sužeisdami du kareivius. Tą dieną partizanų paieškai mesta kariuomenė, Kaišiadorių ir Žaslių garnizonai, vėliau į įvykių vietą net iš Maskvos atvyko generolai B. Kobulov ir A. Apolonov.

Kaip pasakojo Kazė Butkevičiūtė, bijodamas pasalų, vis tik brolis retkarčiais pareidavo namo, nes sirgo

Sveikiname

*Nejučiomis prabėga metai, ir viskas lieka praeity...
Bet tas gyvenimas lyg viesulo verpetai,
palieka pėdsakus giliai širdy...*

Sveikiname garbingų jubiliejų proga:

Birutę ANUSAITIENĘ – 85-ojo,

Algirdą CIMERMONĄ – 65-ojo.

Telydi Švč. Mergelės Marijos globa ir Aukščiausiojo palaima.

LPKTS Jurbarko filialas

***

Nuoširdžiai sveikiname jubiliejaus proga:

Ireną KUZMAITĘ-GALINIENĘ – 90-ojo,

Antaną DEKSNĮ, Zigmą BRIEDĮ – 65-ojo,

Valentiną REPČĮ – 60-ojo.

Laikas apsuoko gyvenimo ratą, primindamas Gimtadienio datą. Lai būna daug šviesių dienų, telydi laimė, džiaugsmas, stipri sveikata, Aukščiausiojo globa.

LPKTS Rokiškio filialas

Tegul praeitų dienų atmintis išlieka amžiams gyva

(atkelta iš 1 psl.)

Ir galima gauti koordinatas. Šią informaciją, pasibaigus karantinui, perduosime Pakruojo verslo informacijos centrai ir Pakruojo gidams.

Kita projekto dalis – Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos kieme esančio kopyltstulpio „Žuvusiems už Lietuvos Laisvę 1941–1953 m.“ remontas. Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos mokytojo, tautodailininko Egidijaus Impolio, Lietuvos KASP savanorių ir UAB „Pakruojo komunalininkas“ dėka šio unikalaus kopyltstulpio būklė pagerinta.

Įgyvendinant LPKTS Pakruojo filialo projektą, remontuojant Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos kieme esantį kopyltstulpį, talkino Lietuvos KASP savanoris, Pakruojo „Atžalyno“ gimnazijos abiturientas. Šio jaunuolio

kandidatūrą nuo LPKTS teikėme Pakruojo rajono savivaldybės jaunimo reikalų tarybos ir Pakruojo rajono jaunimo organizacijų sąjungos „Apskritasis stalas“ atrankos ir vertinimo komisijai, kuri 2020 m. gruodžio 29 d. skyrė Klaudijui Račiui Jaunosios žvaigždutės – „Metų iniciatyva“ nominaciją.

Baigiamasis projekto renginys dėl karantino neįvyko 2020-aisiais, bet surinkta medžiaga pasitarnaus filialo nariams, numatant planus ir tikslus ne vieniems metams į priekį. Mūsų sukurti ir iš projekto lėšų išgyti suvenyrai 2021 m. bus įteikti projekte darbais ir įdėjimais dalyvavusiems savanoriams.

Erika KIZIENĖ,
LPKTS Pakruojo filialo
valdybos pirmininkė

mama, laukė jaunesnioji sesutė. Jos brolis Motiejus artimai draugavo su Zigmą Žičiumi. Mama Emilija labai nerimavo dėl sūnaus gyvybės, verkė ir meldėsi. Juos gaudė kareiviai lyg pasiutusius žvėris su tanketėmis, apsi-karstę automatais, nuogais durtuvais šautuvais. Ištisos rusiškos divizijos.

Didžiausios nesėkmės partizanams prasidėjo 1946 m. vasarą, kai vyko didžiosios išdavystės, pasikeitė Didžiosios Kovos apygardos vadovybė, o MGB agentas V. Pečiūra-Griežtas tariamai tapo apygardos vadu. Partizanams įsakoma nesiimti kovinių veiksmų, tarsi siekiant išsaugoti pagrindines pajėgas ateičiai, kai ateis į pagalbą Vakarai. Prasidėjo aktyvus fiktyvių dokumentų dalijimas, partizanų vadų ir jų šeimų apgyvendinimas miestuose, daugiausiai Vilniuje, o jiems atitrūkus iš kovotojų akiračio, vienas po kitų buvo suimami.

1947 m. vasarą NKVD Kalniškių kaimo partizanus išblaškė. Zigmąs su draugu Jeronimu gyveno pas ūkininką slėptuvėje. Greitai jiedu paliko slėptuvę. Manoma, kad jie galėjo būti išduoti, tačiau sugebėjo išsigelbėti. Atsirado Rečionyse pas Rikį, Motie-

jus paprašė žmogų padėti pasimatyti su mama. Sunkus buvo judviejų pokalbis, kurio pabaigoje Motiejus mamai padeklamavo: „Nelauk, nelauk, sena močiute, sūnelis nebegrįš. Klausyk, ką tau raiba gegutė, atskridus pasakys“. Sunku pasakyti, kaip neplyšo ligotos motinos širdis. Juk ji turėjo nujauti, kad sūnų mato pasikutinį kartą, kaip ją paveikė jo pasiryžimas mirti už Lietuvą.

Žinoma, siūlymas partizanams imti dokumentus ir legaliai gyventi Vilniuje buvo apgaulė. Motiejus tapo Pranu Paškausku, buvo atimti ginklai. Gal jis suprato saugumo pinkles, nes su Jeronimu Kasparavičiumi pabėgo namo.

1947 m. lapkričio 24 d. KNVD kareiviai ir sribai juos apsupo kaimyniniame Rečionių kaime. Motiejų nušovė, o Jeronimą paėmė gyvą. Žuvusiųjų užkasė durpyne prie Kaišiadorių pieninės. Už kumpį ir naminę degtinę sribai leido jo kūną dėdei Bernardui Dzimidavičiui išsikasti ir palaidoti Navasodų kaimo kapinėse. Sribai broliai Kudrešovai matė kūną išsikasant, bet nieko nesakė.

(keliamą į 8 psl.)

Kilnus karys, kuris meldėsi

(atkelta iš 1 psl.)

Vieniems autoriams atrodo, kad fronte, aplink pliekiant artilerijos ugniai, sprogstant bomboms ar švilpiant kulkoms, yra neįmanoma nesišaukti Dievo. Tada natūralu prašyti jo globos, derėtis dėl savo išlikimo, savo gyvenimą atiduoti į jo rankas. Tačiau kiti žinovai kalba, kad kare susidurdami su pragaru, matydami baisų žiaurumą, beprasmiškas jaunų žmonių mirtis, prievartą, patys priversti tapti žudikais, žmonės gali prarasti bet kokį pasitikėjimą Dievu: kaip Tas, kuris yra visagalis ir mylintis, gali leisti vyksti tokioms niekšybėms ir nusikaltimams!? Tokiu Dievu žmonės gali nusivilti, pasipiktinti, net jį prakeikti ir išbraukti iš savo gyvenimo!

Dėkoju Dievui, kad mano seneliui Juozui Vitkui-Kazimieraičiui taip neatsitiko. Jam, net ir kamuojant sunkioms abejonėms ir ieškant atsakymų į svarbiausius klausimus, pavyko reikštis kaip brandžiam krikščioniui, kurio tikėjimas yra integruotas į gyvenimą, su juo harmoningai dera. Dėkoju Dievui, kad jis šioje žūtubūtinėje kovoje nebuvo vienas toks: įvairiose Lietuvos vietose už laisvę kovojantys žmonės ėjo į kovą, žinodami, jog daugeliui teks žūti. Tačiau jie žinojo ir tai, kad dvasia visada išliks gyva. Jie dažniausiai kovą siejo su malda, kuri padėjo jiems nepalūžti tiek kovos, tiek tardymų, tiek ir lagerių bei tremčių metu. Malda ir tikėjimas padėjo partizanams laimėti didžiąją kovą, nors 1944–1953 m. mūšyje laimėjo komunistai (plg. partizano Jono Semaškos-Liepos kalba teisme Telšiuose).

Įsipareigojo tarnauti kariuomenėje

Juozo Vitkaus gyvenimas neatsijamas nuo karininko profesijos. Būdamas 17 m. „paragavo“ 1918 m. nepriklausomybės kovų skonio. Būdamas dvidešimties, baigė Karo mokyklos IV laidą Panemunėje (1921 m.), tapo jaunesniuju leitenantu pėstininku, pradėjo tarnybą IV pėstininkų pulke kuopos jaunesniuju karininku, kuopos vadu, pulko išdininku. 1926 m. baigė Aukštųjų karo technikos kursų Statybos skyriaus I laidos kursą, paskirtas vyr. leitenantu, komandiruotas Technikos pulkan, nuo 1927 m. perkeltas į pionierių batalioną. Nuo 1929 m. rugsėjo mėn. kaip stipendininkas pradėjo studijuoti Belgijos karo inžinerijos mokykloje, jam suteiktas kapitono laipsnis.

Eidamas 33-iusius (1934 m. lapkričio mėn.), baigė aukštąsias studijas Briuselio karo akademijoje ir tapo karo inžinieriumi su įsipareigojimu už stipendiją atitarnauti kariuomenėje 15 metų. Pradėjo tarnybą Šančiuose, pionierių batalione, Technikos skyriaus viršininku, bataliono vado pavaduotoju. 1938 m. pradėjo eiti etatinio lektoriaus pareigas Karo mokykloje, dėstė karo inžinerijos dalykus. Jam suteiktas pulkininko leitenanto laipsnis, bendradarbiavo kariškoje leidyboje.

1940 m. išgyveno skausmingą Lietuvos kariuomenės kapituliavimą, kai be kovos jai teko leisti svetimai kariuomenei užimti tėvynę, kurią kariai buvo prisiekę ginti, negailėdami savo jėgų ir gyvybės. 1940–1941 m. buvo Karo mokyklos viršininko pavaduotoju. 1941 m. paspruko iš besitraukiančios sovietų Lietuvos kariuomenės ir greitai, 1942 m., įsitraukė į antinacinę, antibolševikinę pagrindį darbuodamasis Kęstučio organizacijoje, rengiančioje atkurti Lietuvos nepriklausomybę.

Partizanų vadas Juozas Vitkus-Kazimieraitis

1944 m. pabaigoje pasitraukė į Kabelius, pradėjo partizaninio karo parengimo darbus.

Karininko karjerą senelis stengėsi suderinti su šeimos gyvenimu. Vedė būdamas 25-erių, tėvu tapo 28-erių, o būdamas 44-erių jau turėjo penkis sūnus ir dukrelę. Tiesa, jauniausiojo sūnaus, atrodo, taip niekada ir nepanešiojo ant rankų.

Už tikėjimą dėkingas šeimai

Juozas aistringai mylėjo savąjį Genutę (Genovaitę Grybauskaitę). Jai nuo 1925 m. rašė įsimylėjęlio laiškus, kuriuos mums, vaikaičiams, išsaugojo mūsų močiutė ir vyriausiasis sūnus Vytautas. Neslėpsiu: per paskutinius keliolika metų mėgstu žaisti tokį žaidimą: nuolatos lyginu save su seneliu J. Vitkumi-Kazimieraičiu ir savo tėvu Vytautu, minėtu jo vyriausiuoju sūnumi.

Mėginu įsivaizduoti, kaip jie atrodė, mažė, jautė, darė sprendimus, dėl ko abejojo, su kokiais sunkumais susidūrė, kai jiems buvo tiek metų, kiek man yra dabar. Ir kaip į mano, kuris esu atitinkamai 28 ir 57 metais jaunesnis, buvimą ir raišką reagavo mano tėtis, kaip būtų reagavęs senelis, jei Dievas būtų leidęs mums gyvenime susitikti. Kaip reaguočiau aš, jei būčiau jų vietoje, jei turėčiau savo sūnų ar anūką...

Nors psichologai pataria nelyginti

savęs su kitais, o geriau skatina lyginti save su pačiu savimi praecityje, tačiau man šis žaidimas patinka ir leidžia geriau pažinti tuos du svarbius mano gyvenimui vyrus ir dėkoti Dievui už jų indėlį į mano gyvenimą.

Už tikėjimo dovaną ir už pašaukimą tapti kunigu neabejotinai daugiausia dėkoju Vitkų šeimai. Mano tėtės ir jo brolių, mano močiutės ir ypač promočiutės Brigitos pamaldumas akivaizdžiai veikė mane. Iš pradžių man ne viskas patiko. Buvo maištavimo ir taip vadinamojo

jus Dievas išlaikytų, globotų ir vestų didesnei Dievo garbei ir kad greičiau sugrįžtų į pasaulį tiesa ir teisingumas; mano darbai Lietuvai Tėvynei – mažinant neteisybes, skriaudas, guodžiant nusiminusiuosius ir vilties nustojusiuosius, o mano vargai bei nepritekliai, patirtas šaltis, nuovargis, darganos ir gilūs širdies skausmai, pergyvenimai – už skastykloje kenčiančias sielas (...)

Tokia motyvacija, kai žmogus siekia ne savo naudos, išgarsėjimo, karjeros, kitų žmonių pripažinimo, kai veikia ne vengdamas nemalonumo, nesėkmės, skausmo, ar baimės būti nubautas, bet vadovaujasi vidiniu imperatyvu, padaryti tai, kas įmanoma geriausia toje situacijoje, yra vadinama gryna.

Man, kaip jėzuitui, labai svarbi senelio mintis, kad savo šeimos ateitį pavesdamas Dievo globai, jis susieja su didesnės Dievo garbės siekimu. Mes, jėzuitai, šiais laikais komentuodami savo steigėjo šv. Ignaco šūkį – „Viskas didesnei Dievo garbei“, kartu su šv. Ireniejumi pabrėžiame, kad Dievui garbė teikiama tada, kai skleidžiasi asmens žmogiškumas ir kai asmuo siekia pilnatvės tapdamas žmogumi kito labui, pasišvėsdamas meilėje tarnauti kitiems ir siekti teisingumo bei tiesos. Ir geriausias pavyzdys, idealas – Jėzaus iš Nazareto asmuo. Ir apie visa tai liudija visas senelio gyvenimas ir ypač šiame laiške pateiktas jo apibendrinimas.

Noriu tikėti, kad ir savo apsisprendimą eiti į partizaninę kovą, o ne emigruoti į Vakarų 1944 m. senelis grindė savo asmeninėje maldoje apsvaustę skausmingą dilemą, sprenddamas, kas svarbiau: ar laikytis savo santuokinės priesaikos rūpintis savo žmona ir šeima, ar laikytis kario priesaikos tėvynei kovoti už jos ir jos žmonių laisvę.

Nežinau, ar senelis giliai žinojo Senąjį Testamentą ir tikėjo, kad Dievas gali įsitraukti į teisingą žmonių kovą (kaip tai atsitiko Mozei ištvėrimingai meldžiantis, o Jozuei su izraelitų kariais narsiai kovojant karo lauke) ir kaip kitoje šv. Rašto vietoje aprašytas atvejis, kai Dievas iš klausė nuolankios Izraelio karaliaus Jehošafato ir tautos maldos neišvengiamos pražūtis akivaizdoje ir taip paveikė daug stipresnį priešą ir jo gretose sukėlė sumišimą, kurio pasekmėje priešai sunaikino vienas kitą (tai aprašoma Antrojeje Kronikų knygos 20 skyriuje).

Panašia į Senojo Testamento kovotojų laikysena pasižymėjo dauguma partizanų, suvokdami, kad šioje nelygoje kovoje be Dievo įsikišimo (ir palankių politinių aplinkybių susiklostymo) laimėti neįmanoma.

Kurdamas partizanų priesaikos tekstą, Kazimieraitis aiškiai suprato, kaip svarbu kovą už savo valstybingumą sieti su kova už tikėjimo laisvę, į kurią kėsina bedieviškasis komunizmas. Jo parengtuose tekstuose visada prisiekama Dievo akivaizdoje.

(Bus daugiau)

Lukiškių kalėjime numarintas generolas

(atkelta iš 1 psl.)

Pasižymėjo mūšiuose

1909 m. P. Liatukui buvo suteiktas poručiko laipsnis ir perkeltas tarnauti į Penzą. 1910 m. – jis jau štabkapitonas. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, atsidūrė fronte, vadovavo kuopai. Pasižymėjo aršiose kautynėse prie Krokuvos, už ką jam buvo suteiktas kapitono laipsnis. 1915 m. austrų-vengrų fronte kautynių metu buvo sunkiai sužeistas ir pervežtas gydytis į Kijevo sanatoriją. Pasveikęs, pasiprašė į frontą, nors galėjo būti paskirtas užnugario tarnybai. Jam buvo suteiktas papulkininko laipsnis. Antrą kartą sužeistas gydėsi Rostove prie Dono ir Kislovodske. 1917 m. pradžioje grįžo į frontą ir buvo suteiktas pulkininko laipsnis. Tačiau greitai Rumunijos fronte buvo sužeistas trečią kartą ir išvežtas gydytis Maskvos bajorų ligoninėje.

Reikėtų paminėti, kad už narsą ir pasižymėjimą mūšiuose P. Liatukas buvo apdovanotas Šv. Anos IV ir III laipsnio ir Šv. Stanislovo su kardu ir kaspinu III ir II laipsnio ordinais.

1918 m. pradžioje jis išėjo iš ligoninės, tačiau Rusijoje valdžią jau buvo užgrobę bolševikai ir jam, aukšto rango cariniam karininkui, teko pereiti pro bolševikų „mėsmaalę“, kad nebūtų suimtas ir sušaudytas kaip „buržujus“. Laimei, prieš bolševikų komisarų jį užtarė jo pulko eiliniai kareiviai, su kuriais fronto apkasuose buvo draugiškas, jais rūpinosi ir buvo jų gerbiamas.

1918 m. rugpjūčio mėn. jam ir grupei lietuvių pabėgėlių pavyko prasibrauti pro bolševikų paspėstas užkardas ir grįžti į Lietuvą. Apsigyveno pas tėvus Padievaičio kaime.

Sužinojęs, kad kuriama Lietuvos kariuomenė, gruodžio 5 d. atvyko į Vilnių ir savanoriu užsiregistravo Apsaugos komisijoje. Jau tą pačią dieną ministras pirmininkas (tuo pačiu ir KA ministras) prof. A. Voldemaras patyrusį kovos karininką P. Liatuką paskyrė dar nesančio 2-o pėstininkų pulko vadu. Pulką buvo įsakyta suformuoti Kaune, tačiau karininkas P. Liatukas į Kauną neišvyko, o liko Vilniuje ir ėmėsi rinkti pulkui karininkus ir karius, rūpintis ginkluote, amunicija, munitivimu. Turėjo aibes problemų ir reikalų.

Brendo konfliktas

Gruodžio pabaigoje prasidėjo Lietuvos vyriausybės krizė. Gruodžio 23 d. atsistatydino pirmasis prof. A. Voldemaro vadovaujamas Lietuvos Ministrų kabinetas. Naują Ministrų kabinetą sudaryti buvo pavesta Mykolui Sleževičiui ir gruodžio 24 d. savo darbą pradėjo naujoji Lietuvos vyriausybė. Pirmiausiai ji likvidavo Apsaugos tarybą ir įsteigė Krašto apsaugos ministeriją, kurios ministru paskyrė karininką Mykolą Velykį, o šis karininką P. Liatuką (taip iki galo ir nespėjęs suformuoti 2-ą pėstininkų pulką) paskyrė Krašto apsaugos ministerijos štabo viršininku, o 2-o pėstininkų pulko vadu pas-

kirtas karininkas Vincas Grigaliūnas-Glovackis, kuriam buvo įsakyta nedelsiant išvykti į Kauną ir ten baigti pulko formavimą.

Karininkas V. Grigaliūnas-Glovackis puikiai sutarė su kareiviais, kurie jį tiesiog dievino, tačiau su valdžia jo reikalai buvo prastesni ir jis nevensgė konfliktų. 1919 m. vasario mėn. pabaigoje pernelyg didelis V. Grigaliūno-Glovackio „įsipolitavimas“ išaugo į atvirą konfliktą su ministru bei kariuomenės vadu, kuris baigėsi jo areštu. Susidarius tokiai padėčiai, kovo 4 d. 2-o pulko vadu vėl buvo paskirtas karininkas P. Liatukas, tačiau pulkas naująjį vadą sutiko priešišškai. Ypač nepalankiai buvo nusiteikę jaunesnieji karininkai, kurie siekė, kad būtų paleistas iš arešto jų mėgiamas vadas (V. Grigaliūnas-Glovackis) ir gražintas vadovauti pulkui. Brendo konfliktas...

Gegužės 3 d. pulkas nutarė sukilti ir išvaduoti buvusį vadą. Gegužės 4 d. pulkas sukilo, suėmė vadą P. Liatuką ir paleido iš arešto V. Grigaliūną-Glovackį. Tą pačią dieną krašto apsaugos ministras A. Merkys atleido P. Liatuką iš 2-o pėstininkų pulko vado pareigų ir paskyrė 3-io pėstininkų pulko vadu. Šis pulkas turėjo būti suformuotas Raseiniuose.

Kovos su bermontininkais

Raseiniuose tuo metu buvo palyginti ramiau negu kitose Lietuvos vietovėse, kur vyko kovos su bolševikais ir lenkais, tačiau pulką teko formuoti gana sudėtingomis sąlygomis dėl ginklų, drabužių, avalynės, maisto, pinigų stygiaus, nes kariuomenės intendantūros sandėliai buvo tušti. Viską pulkas turėjo įsigyti savo lėšomis ir jėgomis. Ir visgi P. Liatuko energija ir pastangomis pulkas buvo suformuotas ir iš karto įsiliejo į veikiančią kariuomenę ir stojo į kovą su bolševikais Ukmergės rinktinės sudėtyje.

1919 m. liepos mėn. Ukmergės rinktinė buvo pervadinta I pėstininkų brigada ir rugpjūčio mėn. jos vadu paskirtas karininkas P. Liatukas. Brigadai priklausė 1-as ir 3-ias pėstininkų pulkai, Kauno, Ukmergės ir Vilniaus pėstininkų batalionai.

Rugpjūčio 23 d. vyriausiasis kariuomenės vadas gen. S. Žukauskas įsakė brigadai naktį iš 23 į 24 d. pradėti puolimą prieš bolševikus ir užimti Zarasus. Keletą dienų prieš šį įsakymą brigados vadas P. Liatukas buvo išvykęs atostogų ir jį pavadavo karininkas K. Ladyga. Sužinojęs apie planuojamą operaciją, P. Liatukas nedelsiant grįžo į frontą. Brigados vadavietę jis rado jau Zarasuose. K. Ladyga informavo apie esamą situaciją fronte ir baigdamas pasakė: „Dabar, Tamsta važe, vadovaukite brigadai, o aš grįšiu prie savo pareigų“. Tačiau P. Liatukas pavedė toliau tęsti pradėtą puolimą, nes šis geriau buvo susipažinęs su vietove ir puikiai žinojo fronto situaciją. K. Ladyga vadovavo brigadai iki Zarasų operacijos pabaigos, kol bolševikai nebuvo išvyti iš Lietuvos teritorijos

ir lietuviai kariai juos persekiojo iki Daugpilio.

1919 m. spalio 7 d. P. Liatukas pradėjo eiti vyriausiojo kariuomenės vado pareigas ir jam teko atsakinga užduotis – kovoti su į Lietuvą įsiveržusiais bermontininkais, vadovaujama carinės Rusijos kariuomenės generolo majoro P. Bermonto-Avalovo. Tai buvo stipri jungtinė vokiečių-rusų kariuomenė, kuri skelbėsi kovojanti su bolševikais dėl monarchinės Rusijos atkūrimo. Vokiečių kariuomenės remiami bermontininkai, nesutikdami didesnio pasipriešinimo, užėmė Kuršėnus, Šiaulius, Radviliškį, Joniškį, taikėsi į Tauragę.

Lietuvos kariuomenės vadas gen. P. Liatukas prieš bermontininkus sutelkė beveik visas karines pajėgas: šešis pėstininkų pulkus, kavalerijos pulką, penkias artilerijos baterijas, geležinkelio kuopą ir kitas technines dalis. Jau spalio 20–22 d. dienomis įvyko didesnės kautynės prie Linkaičių geležinkelio stoties.

Sumaniai vadovaujant gen. P. Liatuko vadovaujami Lietuvos kariai lapkričio 21–27 d. karinės operacijos metu sutriuškino bermontininkus. Sumaitotos bermontininkų kariuomenės kolonos traukė pakeliui viską plėšdamos per Lietuvą Prūsijos link. Gruodžio 15 d. Lietuvos kariuomenė galutinai išstūmė bermontininkus iš Lietuvos.

Gen. P. Liatuko padėka bendražygiams

1920 m. vasario 21 d., komunistų pakurstyti, pradėjo maištauti Kauno įgulos Panemunėje dislokuotų dalinių kariai. Nors maištas jau vasario 23 d. buvo numalšintas, jausdamas atsakomybę dėl šio įvykio (maišto metu gen. P. Liatukas Panemunėje, atvykęs derėtis dėl kareivių revoliu-

cinio komiteto reikalavimų, buvo suimtas ir kartu su kitais karininkais uždarytas į artilerijos pulko areštinę) vyriausiasis kariuomenės vadas P. Liatukas, paleistas iš areštinės.

Gen. P. Liatukas parašė raportą, prašydamas Lietuvos Respublikos Prezidentą Antaną Smetoną atleisti iš einamų pareigų. Vasario 23 d. 12 val. Prezidentas jo prašymą patenkino ir vyriausiuoju kariuomenės vadu paskyrė gen. S. Žukauską.

Tą pačią dieną išleistame paskutiniame įsakyme kariuomenei gen. P. Liatukas padėkojo bendražygiams – karininkams ir kariams: „*Valstybės Prezidento įsakymą sekant, nuo Krašto Apsaugos Ministerijos Valdymo ir Vyriausiojo Kariuomenės Vado pareigų pasitraukdamas, reiškiu širdingą padėką visiems draudarbiams – kariškiams ir kareiviams, karo valdininkams ir kareiviams, su pasišventimu dėjęsiems savo pastangas ir guldžiusiems galvas už Tėvynę – Lietuvą.*

Niekuomet neužmiršiu tų sunkių laikų, kada jūs, kelis mėnesius paeiliui negaudami algos, o kartais dėl sunkaus susisiekimo, mažai gaudami ir maisto, kaip liūtai puolėt bermontininkus ir išvijot juos iš Lietuvos. Ir nebūdamas Vyriausiuoju Vadu, aš visuomet būsiu su jumis, nes pasilieku Jūsų tarpe. Tikiuosi, kad ateityje narsi mūsų kariuomenė daugiau rūpinsis Lietuvos, negu savo reikalais.

Šį įsakymą perskaityti visose kuopose, baterijose ir eskadronuose.“

Naujasis kariuomenės vadas gen. S. Žukauskas paskyrė gen. P. Liatuką eiti vietinės kariuomenės brigados vado pareigas, o liepos 13 d. pervedė į ypatingųjų reikalų generolo prie vyriausiojo kariuomenės vado pareigas.

(Bus daugiau)

Ilsėkitės ramybėje

Algirdas Blažys 1935–2021

Gimė Anykščių r. 1942–1946 m. mokėsi Anykščių r. Dabužių pradžios mokykloje, 1946–1950 m. – Anykščių r. Kavarsko progimnazijoje. 1950 m. buvo areštuotas už pasipriešinimą okupacinei valdžiai, nuteistas 25 m. kalėti lageryje ir 5 m. tremtyje. Buvo kalinamas Mordovijos ir Omsko lageriuose. 1956 m. grįžo į Lietuvą. 1957–1966 m. gyveno ir dirbo Anykščiuose. Nuo 1966 m. apsigyveno Panevėžyje, dirbo Panevėžio „Lietkabelio“ gamykloje. Mokėsi Panevėžio politechnikumo vakariniame skyriuje, įgijo elektrotechnikos specialybę. 1971–1997 m. dirbo Panevėžio „Ekran“ gamykloje, po to – Panevėžio aps. viršininko administracijos ūkio poskyrio vedėju. 2005–2008 m. buvo LR Seimo nario Povilo Jakučionio padėjėju. Nuo pat Lietuvos Sąjūdžio susikūrimo buvo aktyvus kovotojas už Lietuvos nepriklausomybę, LPKTS organizacijos narys ir dalyvis, atidavęs visas jėgas ir meilę ginant ir kuriant laisvą Lietuvą. TS-LKD sąrašė A. Blažys buvo išrinktas Panevėžio m. tarybos nariu. Jis taip pat buvo visuomeninio judėjimo „Stabdyk nusikaltamumą“ Panevėžio aps. koordinacinio komiteto pirmininkas, Administracinės komisijos prie Panevėžio m. savivaldybės tarybos pirmininkas.

LPKTS Panevėžio filialas

TS-LKD Panevėžio skyriaus nariai ir draugai nuoširdžiai užjaučia Algirdo Blažio dukteris Audronę, Rūtą ir Eglę, jų šeimas, bei visus gimines ir artimuosius.

Tebūna Jam lengva mylimos Lietuvos žemė. Ilsėkitės ramybėje!

Ilsėkitės ramybėje

Bronislava Kryževičiūtė-Jurgaitienė
1929–2021

Gimė 1929 m. Endriejavo k. Klaipėdos r. 1937 m. pradėjo lankyti Rietavo pradinę mokyklą. Besimokydama patyrė Lietuvos okupacijos baisumus. Iš mokyklos dingo mylimi mokytojai, laisvos Lietuvos simboliai. Mokslus tęsė Rietavo vidurinėje mokykloje. Nenoras paklusti žiaurumui ir jėgai skatino pasipriešinimo idėjas, puoselėjant tautines tradicijas. Mokytoja Vlada Kiesylienė subūrė aktyvius mokinius į literatūrai sekiją. Susibūrimuose slapta aptardavo savo būsimosios veiklos planus. 1949 m. Bronislava pradėjo studijuoti Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute, Lietuvių kalbos ir literatūros fakultete. Mokslas tęsėsi neilgai. Prasidėjo bendramokslų areštai. Suėmė brolių Kazimierą, būsimą vyrą Povilą Jurgaitį. 1952 m. auditorijoje suėmė ir Bronislavą. Tardė dažniausiai tik naktimis. Nuteista garsiojoje „Studentų byloje“ 25 m. laisvės atėmimo ir 5 m. atimtos teisės. 1953–1956 m. kalėjo Irkutsko sr., Taišeto lageryje. 1956 m. grįžo į Lietuvą ir nuvyko tęsti studijų, vietiniai partorgai nepriėmė, nepadėjo ir kreipimasis į J. Paleckį. Bronislava buvo lagerio užgrūdinta, atkakli. Parašė laišką N. Chruščiovui ir gavo patikinimą, kad gali studijuoti. Ištekėjo už Povilo Jurgaičio. Nuo 1963 m. dirbo Laukuvos vidurinėje mokykloje. Per lietuvių kalbą ir literatūrą skatino mokinius mylėti ir puoselėti savo Tėvynę. Mokytojos paskatinti ir įkvėpti mokiniai rinkosi mokytojų kelią. Saugumiečiai iki pat Lietuvos nepriklausomybės nedavė ramybės. Vis ragindavo viešai išsižadėti jaunystės „klaidų“. Vėliau prasidėjo aktyvus „vizitavimas“ dėl Dalios Grinkevičiūtės atsiminimų, išleistų užsienyje ir skaitytų per Vakarų radiją. Bronislava griežtai atsisakė bet kokio bendradarbiavimo. Ji su džiaugsmu pasitiko laisvėjančią Lietuvą. Buvo aktyvi kūrėja. Visomis jėgomis įsitraukė į Sąjūdžio judėjimą. Buvo išrinkta į Laukuvos Sąjūdžio tarybą. Jaunystėje matyti miestelių gatvių vaizdai su paniekinimui sumestais Lietuvos partizanų kūnais Bronelei nedavė ramybės. Ji skatino ir visomis išgalėmis prisidėjo prie žuvusiųjų už Tėvynės laisvę įamžinimo. Aktyviai įsijungė į LPKTS Šilalės filialo veiklą, noriai bendravo su jaunimu. Visiems besidomintiems pasakojo apie Taišeto lagerio baisius, bendravo su bendrabyliais ir lageryje sutiktaisiais. Nuoširdžiai ir svetingai priimdavo visus aplankiusius. Aktyviai prisidėjo prie atsiminimų rinkimo ir knygų leidimo. Buvo nepaprastai pareigingas, tolerantiškas, paslaugus. Jos gerumas ir nuoširdumas pasėjo sėklą jai pažinojusiųjų širdyse, skatindamas dalytis.

Amžinajam poilsiui atgulė į Rietavo parapijos kapines.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnus Gintarą ir Liną, jų šeimas ir visus artimuosius. Bronislavos atminimas bus gyvas Laukuvos Norberto Vėliaus gimnazijos bendruomenėje, kaimynų, bendraminčių ir bendražygių širdyse.

LPKTS Šilalės filialas

Zofija Banytė-Bacevičienė
1930–2021

Gimė Pyragių k., Šiluvos valsč., Raseinių r. 1949 m. ištrepta su mama į Sibirą, Porogo k., Nižnij Udinsk r., Irkutsko sr. Tremtyje buvo iki 1958 m. Sibire dirbo miške, ruošiant medieną, plukdant ją upe. Susipažino su būsimo vyru tremtiniu, politiniu kaliniu Antanu Bacevičiumi, 1956 m. susituokė. Grįžus į Lietuvą, apsigyveno Šiluvoje. Užaugino tris vaikus: Liuciją, Margaritą ir Vygintą. Zofija buvo labai darbšti, nuovoki, įžvalgi, rūpestinga ir puiki mama, žmona, močiutė. Dirbo Kauno meno gaminių įmonėje, kur mezgdama, siuvinėdama sukūrė daug puikių ir gražių gaminių. Šiam pomėgiui atidavė ir laisvalaikį, visą širdį ir daug meilės. Ilgus metus giedojo Šiluvos bazilikos chore. Palaidota Vilniaus Kairėnų kapinėse.

Mindaugas Babonas
1932–2021

Gimė Burneikių vienkiemyje, Raseinių r. Tėvai Elena Lipčiūtė ir Liudvikas Babonas buvo pasiturintys ūkininkai, augino gausią šeimą. Mamos Elenos krikšto tėvas Jonas Mačiulis-Maironis rėmė savo sesers Kotrynos dukterį. 1941 m. birželio 14 d. visą šeimą ištrėmė į Komiją. Devynių metų Mindaugas dirbo su motina miškuose, vėliau, kai šeimai leido persikelti pas tėvą į Vorkutą, prasidėjo sunkus ir alinantis darbas šachtoje – 27 metai po žeme. Mindaugui Lietuvoje neteko lankyti mokyklos, o Vorkutoje sėmėsi žinių rusų vakarinėje mokykloje. Visą gyvenimą buvo žingeidus, išminties lobius atradamas knygose. Vorkutoje kartu su kitais lietuviais subūrė krepšinio komandą, kuri tapo viena stipriausių. Skaudžiai išgyveno savo tėvo Liudviko žūtį šachtoje. Pirmas pabėgimas iš tremties (1957 m.) nebuvo sėkmingas. Kitąkart motinai padarė fiktyvius dokumentus. Jie grįžo į Kauną, Maironio namus. Mindaugas su žmona Domicėle ir trimis dukterimis apsigyveno neįrengtoje Maironio namo palėpėje, slapstėsi, tačiau legaliai pasilikti nebuvo galimybės. Seseris Aldoną ir Danutę suėmė tėviškėje, nuteisė ir grąžino į tremtį. Mindaugas su motina Elena ir savo šeima buvo priversti grįžti į tremtį. Tuomet ir prasidėjo kova su saugumo institucijomis. Tik 1975 m. atsisveikino su amžino įšalo žeme. Apsigyveno Garliavoje. Mindaugas įsitraukė į pagrindinę veiklą. Saugumas persekiojo ne tik M. Baboną, bet ir jo sūnų Mindaugą. Šeimą drebino ir kratos, ir priverstiniai „pasivažinėjimai“ į KGB rūmus. Jaunėlis ne kartą buvo tardomas. Mindaugo niekas nepalaužė. Dirbo sunkius fizinius darbus, vėliau gavo budėtojo darbą Maironio lietuvių literatūros muziejuje. Čia jautėsi tarsi namuose – juk tai jo močiutės Kotrynos Lipčienės brolio namai. Atsiminimus pradėjo rašyti dar Vorkutoje, 1953 m. Mecenatės, geradarės Rožės Šomkaitės dėka išleido atskira knyga „Per kančias neprarandant vilties“. Kūrė eilėraščius rusų ir lietuvių kalbomis. Ypač mėgo dalytis savo gyvenimo patirtimi su jaunais žmonėmis, moksleiviais, studentais. Mylėjo ir skatino jaunimą mokytis, dirbti „Vardan tos Lietuvos“. Laisva Lietuva buvo jo gyvenimo prasmė ir esmė, kaip oras ir vanduo. Atkūrus Nepriklausomybę, įsitraukė į plačią politinę veiklą. Kartu su sūnumi surengė ekspediciją į amžino įšalo žemę – pargabeno daug mirusių tremtyje lietuvių palaikų...

Mindaugas ir Domicėlė Babonai užaugino keturis vaikus – Birutę, Liudą, Virginiją ir sūnų Mindaugą. Sulaukė septynių anūkų ir devynių praanūkių. Visus mylėjo ir džiaugėsi jų pasiekimais.

Užjaučiame

Mirus ilgamečiui LPKTS valdybos ir tarybos nariui, buvusiam LPKTS Panevėžio filialo pirmininkui, aktyviam kovotojui už Lietuvos nepriklausomybę Algirdui Blažiui, nuoširdžiai užjaučiame dukteris Audronę, Rūtą ir Eglę, visus gimines ir artimuosius. Tai didelė ir skaudi netektis tremtinių bendruomenei.

LPKTS valdyba ir taryba

***

Mirus buvusiam tremtiniui, tikram patriotui, poezijos žodžio mylėtojui Mindaugui Babonui, nuoširdžiai užjaučiame dukteris ir sūnų su šeimomis, visus jį pažinojusiųosius.

LPKTS Kauno filialas

***

Mirus Onutei Malinauskaitei-Koreckienei, sunkią netekties valandą nuoširdžiai užjaučiame sūnų Ramūną su šeima. Telydi Jus paguoda ir dvasios stiprybė!

LPKTS Kauno filialo Aleksoto poskyris

Perka

Perku žemės ūkio paskirties žemę su privažiuoju Kauno rajone ir kitur. Gali būti su statiniais. Atsisakaitau greitai. Tel. 8 612 23323.

Skelbimas

LPKTS Patriotinių leidinių knygynėlyje (Laisvės al. 39, Kaune) galite įsigyti knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius.

Skelbimas

Kovo 13 d. (šeštadienį) 14 val. numatomas LPKTS Šalčininkų filialo ataskaitinis-rinkiminis susirinkimas, kuris vyktų J. Sniadeckio g. 27-8. Pasitikslinti informaciją skambinkite LPKTS Šalčininkų filialo valdybos pirmininkei Marytei Jaroščiuk, tel. 8 615 52 527.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1200 egz. Kaina 0,90 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia (2021 m. skirta 14000 eurų)

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Kalbėjimas Lietuvai

Dalia POŠKIENĖ

Sausio 25 d. iškiliam lietuvių mokslininkui, tautotyrininkui Romualdai Grigui sukako 85 metai. Priminti ir prisiminti paskatino 2020 m. pabaigoje LPKTS knygynėlių pasiekusi knyga „Lietuvos piliakalnių paslaptys ir jų atodangos dabartyje“. Tai jau 13-oji akademiko R. Grigo knyga, skirta lietuvių tautos ir jos sukurtos valstybės istorijai, jos išlikimui.

R. Grigas yra daugelio mokslo teminių knygų ir kolektyvinių monografijų sudarytojas, redaktorius ir bendraautorius. Vien publicistinių, mokslo populiarinimo, mokslinių straipsnių parašęs apie porą tūkstančių. Paskutiniaisiais sovietiniais, o taip pat Atgimimu paženkintais metais operatyviai parašė ir publikavo keliolika mokslinio pobūdžio leidinių.

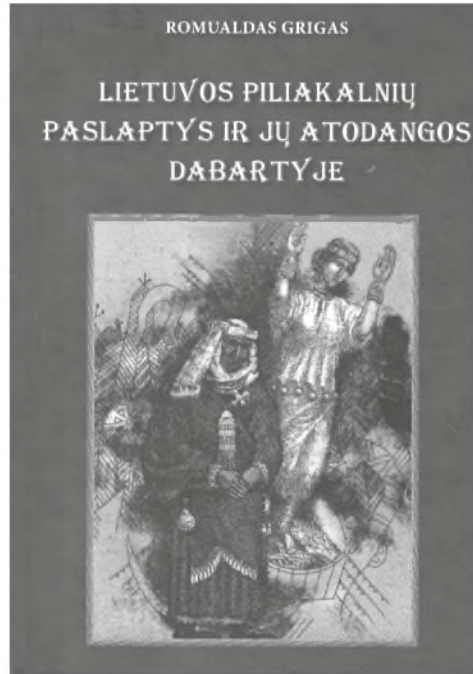
R. Grigas buvo žurnalų „Filosofija. Sociologija“ (1996–2003), „Personalo vadyba“ (1996–2013) redaktorių kolegijų pirmininkas, žurnalų „Socialiniai mokslai“, „Istorija“ ir kitų redkolegijų narys.

Romualdas Grigas gimė Asteikiuose prie Sidabravo, Panevėžio apskrityje. Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje ir ELIP enciklopedijoje įvardijamas kaip ekonomistas, ekonomikos mokslų kandidatas, sociologas, habilituotas socialinių mokslų daktaras, tautotyrininkas, tautotyros mokslo krypties kūrimo pradininkas, rašytojas. R. Grigas yra Lietuvos mokslų akademijos narys, Lietuvai pagražinti ir XXVII knygos mėgėjų draugijų narys.

2002 m. apdovanotas Lietuvos mokslo premija, pelnęs daugybę įvertinimų, padėkų. Tokį pripažinimą pelnyti reikėjo didelio darbštumo, kantrybės, įveikti daugybę slenksčių ir aštrių, žeidžiančių akmenų.

Kelis vaikystės ir paauglystės metas gyveno pas senelę Palangoje. Nuo pat pradžių „klapčiukavo“ bažnyčioje. Artimai bendravo su dvasininkais, ypač klebonu Jonu Ilškiu, vėliau kalėjusiu lageriuose, su klebono giminaičiu klieriku Antanu Vaičiūmi (sovietiniais metais tapusiu Telšių vyskupu). Kaip prisimena R. Grigas, pamaldų vyksmas, vargo-

nų gausmas paliko neišdildomą pėdsaką jo moraliniams įsitikinimams, gėrio ir grožio supratimui. Tautines orientacijas padėjo įtvirtinti ir dėdė Antanas Petraitis, dalyvavęs 1941 m. birželio sukilime. Su juo ir vėlesniais metais palaikė glaudžius ryšius. Pokaryje sugrįžo į Naujamiestį. Skurdas ir skaudūs išgyvenimai, matant miestelio aikštėje suguldytus partizanų palaikus, po eilinių trėmimų retėjančią mokyklos klasę

R. Grigo naujausioji knyga

brandino, ugdė jauną, žingeidų Romualdą. Dar besimokydamas tuometinėje Naujamiesčio septynmetėje mokykloje, „užkliuvo“ akyliems sergėtojams. Kur besimokė, kur bedirbo, visur lydėjo akyla saugumiečių akis. Tačiau Romualdas Grigas atkakliai siekė mokslų: baigęs Joniškėlio žemės ūkio technikumą, gabus jaunuolis gavo teisę studijuoti Timiriazevo žemės ūkio akademijoje Maskvoje. Ilgokai užtruko jo kelias į

akademine, mokslinę veiklą.

Vėtomas ir mėtomas po įvairias darbo vietas kaip „neparankus“, pagaliau 1980 m. Sociologinių tyrimų institute apsigynė habilituoto filosofijos (vėliau nostrifikuoto į socialinių mokslų) mokslo daktaro laipsnį. Tačiau net iki 1984 m. dėl politinių motyvų buvo vilkinamas diplomo patvirtinimas ir įteikimas. 1988 m. suteiktas profesoriaus vardas, o 1991 m. išrinktas Lietuvos Mokslų akademi-

Tautodailininko Juozapo Jakšto skulptūrinė kompozicija R. Grigui

jos nariu, 1998 m. – Tarptautinės informatizavimo akademijos prie Jungtinių Tautų organizacijos nariu.

Romualdas Grigas dėstė Vilniaus pedagoginiame, Kauno technologijos, Vytauto Didžiojo, Lietuvos teisės universitetuose. Inicijuotos disciplinos, kaip tautinė tapatybė, socializacija, tautos sociodinamika vedė mokslininką prie gilesnių tyrimų, domėjimosi lietuvių tautos išlikimu. Stažuotės Vokietijoje, Kroku-

vos universitete, nuolatinis dalyvavimas įvairiose ekspertų komisijose netrukė pagrindiniams darbams. Buvo 19 daktaro disertacijų ir apie 120 magistrinių darbų vadovu, 12 habilitacinių disertacijų darbų gynimo komitetų, 6 habilitacijos procedūros komisijų nariu.

Dar sovietmečiu aktyviai dalyvavo įvairiose visuomeninėse organizacijose. Atkūrus Nepriklausomybę, atgavus žodžio laisvę, Romualdas Grigas pasinėrė į mokslinius ieškojimus, į tautinio atgimimo puoselėjimą.

Grįžtame prie piliakalnių, prie tautinės savivokos klausimų. Iki 2020 m. išleistos knygos „Pralaimėjęs Kainas“ (1991), „Tautos savignyba“ (1993), „Tautos likimas“ (1995), „Prolegomenai. Politikui ir piliečiui“ (2002), „Tautinė savivoka“ (2002), „Savasties ieškojimas arba laiški lietuviams“ (2004), R. Grigo iniciatyva parašytos ir jo paties redaguotos knygos „Tautinės tapatybės dramaturgija“ (2005), „Tautiškas ir pilietiškas“ (2007), monografija „Senieji lietuviai: tapatybės bruožai ir jų kitimas“ (2009), „Dienoraščio langą pravėrus. 10 mano jaunystės metų“ (1956–1966), „Akivarų atspindžiai“ (2011). Knygose nemažai remiasi Venesueloje gyvenančios Jūrėtės Statkutės de Rosales, kitų mokslininkų lietuvių kilmės, lietuvių šaknų tyrinėjimais, kolegų išvalgomis.

Romualdas Grigas – įvairiausių konferencijų, susitikimų dalyvis, pranešėjas. Pažįstamas ir atpažįstamas, išklausomas. Jo tiesų (ne)sakymai skatina domėtis, gilintis, skatina klausyti ir nepamiršti, kad „lietuviais esame mes gimę“. Jo knygos, jo žodžiai – tai kalbėjimas su Lietuva. Su Lietuva, savo didybe ir herojiška praeitimi, šimtamečiais ažuolais ir jų sakmėmis. Vieną tokių ažuolo sakmių garbiajam akademikui paskyrė žinomas tautodailininkas Juozapas Jakštas. Tai dovana garbiajam Romualdai Grigui ir jo darbams.

Partizano Zigmo Žičiaus-Perkūno šimtmečiui

(atkelta iš 4 psl.)

Po poros dienų NKVD papulkininkis Antonovas atėjo pas mus į namus ir pasakė: „Tai parsivežėt sūnų? Tegu guli...“

1947 m. lapkričio 21 d. MGB agentas „Žemietis“ pranešė, kad kitą dieną į Rečionis atvyks partizanai Pavasaris, Kirstukas ir Perkūnas rinkti partizanams aukų. Kareiviai pradėjo juos sekti nuo pat atvykimo. Partizanų apsupto pas Pilkus. Vienas jų bėgantis nušautas. Rastas pasas, išduotas Vilniaus 1-ame milicijos skyriuje bylojo, kad tai Pranas Paškauskas, Motiejus. Pas žuvusį buvo pažyma apie atleidimą nuo karinės tarnybos, Vilniaus žemės ūkio technikumą pažyma apie darbą ir profsąjungos bilietas. MGB nustatė, kad tai Motiejus Butkevičius-Kirstukas iš Kalniškių kaimo. Likęs gyvas partizanas – kuopos vadas Jeronimas Kasperavičius-Pavasaris iš

Kalniškių turėjo panašius dokumentus Jeronimo Žvirblio vardu. Partizanų grandinį Zigmą Žičių-Perkūną, kuris mūsų metu sodyboje nebuvo, suėmė po trijų dienų, lapkričio 27-ąją... Jis buvo nuteistas ir išvežtas į Karagandos lagerius. Ten po metų buvo nužudytas.

Jeronimas Kasperavičius buvo dešinioji rinktinės vado Bernardo Steponavičiaus-Milžino ranka, būrio vadas. Pasižymėjo sumanumu, drausme. Kai tą lapkričio 24-ąją Motiejus Butkevičius žuvo, Jeronimas suimtas, nuteistas ir išvežtas į Intos lagerius. Deja, jau 1948 m. ten ir jis buvo nužudytas.

1948 m. gegužės 22 d. Emiliją ir Motiejų Butkevičius trėmė į Krivliaką. Motina mirė tremties vagone. Apie šeimos tremtį Kazė Butkevičiūtė, kuri mamos sumanumo dėka išvengė tų kančių, dar 1988 m. man pasakojo gaudžią šeimos istoriją...

„Mama buvo labai ligota, todėl ir dabar nesuprantu, kaip ji galėjo išgyventi tokį susitikimą, kaip neplyšo jai širdis, žiūrint į sūnaus pasiryžimą geriau mirti už Lietuvą, negu nusizeminti okupantams. Kai žuvo brolis Motiejus, mane su tėveliu Motiejumi ir ligota mama Emilija atvažiavo tremti į Sibirą. Aš tuo metu namuose nebuvau. Grįždama pamačiau kieme svetimus žmones, išgirdau verksmą. Praveriu namo duris – tarp stribų, karavių ir aktyvistų stovi tėvas, mama guli lovoje (nes tada jau nevaikščiojo). Pamatęs mane, tėvelis labai išsigando. Staiga išgirstu mamos žodžius: „Vaikeli, atėjai duonos pasiskolinti? Eik, eik neturim mes duonos. Eik ir pasakyk mamai, kad neturim“.

Ir paaiškino lietuviškai suprantantiems trėmėkams, kad tai kaimynų mergaitė, duonos atėjo, nes šiandien ją ruošėsi kepti, net kubilą, stovintį kampe, parodė. Su ašaromis akyse

išėjau iš savo gimtųjų namų, supratusi, kad tai atsisveikinimas su tėvais. Mane užaugino svetimi.

Mama mirė pakeliui į tremties vietą, Čeliabinske. Jos palaidojimo vieta nežinoma. Tėvas nuvažiavo vienas, iškentė didžiausius vargus, jam buvo jau 62-eji. 1956 m. grįžo į Lietuvą, tačiau pagyveno čia tik keturis mėnesius ir mirė, pamatęs tėviškę.

Užaugau tarp svetimų, likau be mokslo, daug dirbau tarybiniam ūkyje melžeja, tačiau niekada nepamiršau savo šeimos. 1988 m. pradėjau ieškoti savo tėvelių ir brolių gyvenimų pėdsakų. Navasodų kapinėse palaidoti mano tėvelis ir brolis, taip pat partizanų talkininkai Alfonsas Savickas, Antanas Žičius, Vladas Stanevičius, Vaclovas Urmulevičius... Tik mamai likimas ramybės pagailėjo: mirusi tremties vagone, ji buvo iškelta iš jo ir užkasta nežinomoje vietoje...“